Pedagogická fakulta

Stanovisko k používání generativních modelů AI v souvislosti s tvorbou kvalifikačních prací na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci deklaruje, že nevylučuje zapojení různých forem generativních modelů (AI) při zpracovávání kvalifikačních prací (bakalářských, diplomových, disertačních), avšak pouze tehdy, je-li jejich využití smysluplné, odpovědné a v souladu s etickými zásadami. Stanovisko k používání generativních modelů AI v souvislosti s tvorbou kvalifikačních prací na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (dále jen „Stanovisko“) vychází z Doporučení Univerzity Palackého v Olomouci k využívání generativních modelů AI (https://ai.upol.cz/doporuceni/).

AI je třeba používat **smysluplně, zodpovědně a bezpečně**, aby nám sloužila jako instrument ke zdokonalování znalostí a dovedností. Znamená to tedy využívání AI **jako studijního, manažerského, administrativního a edičního nástroje, nikoliv jako plné náhrady tvůrčí činnosti.**

Autor práce je povinen všechny informace a zdroje získané prostřednictvím AI důsledně prostudovat, ověřit, samostatně posoudit jejich relevanci a porovnat s dohledanými původními odkazy. **Automatické převzetí výstupů AI bez kritického zhodnocení je nepřípustné a je v přímém rozporu s tímto Stanoviskem.** Je nutné, aby autor souběžně pracoval především s primární odbornou literaturou a prameny, které představují základ vědecké a odborné práce. **Využívání AI proto nikdy nemůže nahrazovat ani kompenzovat systematické studium a kritické zpracování relevantních odborných zdrojů.**

K přípustným způsobům využití AI patří například: *stylistické úpravy textu, překlady z/do cizích jazyků, hledání inspirace (např. v rámci návrhu designu výzkumu), tvorba osnov a struktury textu, generování návrhu výzkumných otázek, tvorba testových otázek, kontrola citačního stylu, tvorba grafů a tabulek, generování ilustračních obrázků a základní zpracování dat pokročilými AI nástroji*. Tyto postupy je vždy nutno konzultovat s vedoucím práce či školitelem.

Využití AI musí být deklarováno přímo v kvalifikační práci, a to v úvodním prohlášení (např. *„při tvorbě diplomové práce byla využita generativní umělá inteligence, konkrétně ChatGPT“*), přičemž je nutné uvádět také způsob, jak a pro co byla využita (např. *„pro stylistické úpravy textu“*, *„pro návrh designu výzkumu a výzkumného nástroje“*).

Příklady deklarací:

Při tvorbě kvalifikační práce byla využita generativní umělá inteligence, konkrétně OpenAI ChatGPT, a to pro stylistické úpravy textu práce.

Při tvorbě kvalifikační práce byla využita generativní umělá inteligence, konkrétně Google Gemini, a to pro návrh výzkumného nástroje (dotazníku).

Při tvorbě kvalifikační práce byla využita generativní umělá inteligence, konkrétně Microsoft Copilot, a to pro rešerše odborné literatury a návrh osnovy práce.

Příklad prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedené literatury a elektronických zdrojů. Tímto potvrzuji, že při psaní této práce byl využit nástroj ChatGPT, a to výhradně ke studijním, organizačním a editačním účelům, nikoliv jako náhrada tvůrčí činnosti. Použití generativní umělé inteligence je tedy v tomto případě plně v souladu s Doporučením Univerzity Palackého v Olomouci k využívání generativních modelů AI.

Nepřípustné využívání AI

K nepřípustným způsobům využití AI patří zejména:

- Automatické vkládání či kopírování textu generovaného pomocí AI bez náležitého ověření a bez práce s primárními zdroji (např. při zpracování teoretické části práce). Text nesmí nahrazovat ani kompenzovat systematické studium, kritické zpracování a interpretaci relevantních odborných zdrojů.
- Generování fiktivních výzkumných dat či cílená manipulace s daty.
- Generování fiktivního seznamu odborných zdrojů.
- Generování falešných zpětných vazeb (např. textových odpovědí studentů v rámci dotazníku).
- Generování fiktivních grafů či tabulek.
- Cílené vytváření nepravdivých informací či jejich šíření.
- Automatizované přepisování cizích textů s cílem porušit pravidla proti plagiátorství.
- Generování celých kapitol či souvislých částí práce bez skutečné autorské a odborné činnosti autora.
- Zatajování využití AI při tvorbě obsahu, kde je povinnost tuto skutečnost uvést.
- Generování experimentálních postupů nebo metodik, které ve skutečnosti nebyly realizovány.
- Generování nových konceptů (definic, klasifikací) bez přiznání pomoci AI.
- Generování nereálných nebo neexistujících odborných autorit či jejich tvrzení, které jsou pak prezentovány jako skutečné.

Pokud bude zjištěno, že AI byla v rámci tvorby kvalifikační práce využita neeticky, může být věc postoupena k Disciplinární komisi PdF UP. Při využívání AI zároveň autor nese plnou odpovědnost za výslednou podobu práce. Může se stát, že text bude v souvislosti s používáním generativní AI obsahovat například nedostatky v práci se zdroji, které jsou považovány za závažné a mohou vést až k neúspěšné obhajobě práce.

Jak citovat využití AI

V případě, že zdrojem informace, která byla využita v kvalifikační práci, byla AI, **citujeme ji stejně jako jakýkoli jiný informační zdroj**. Zde však upozorňujeme, že AI může poskytovat chybné informace, a je tedy nutné, aby autor kvalitu odpovědi důkladně prověřil. **Platí zásada, že v případě existence relevantního primárního zdroje preferujeme vždy citaci tohoto zdroje před citováním výstupu AI.**

Z hlediska samotného citovaného zdroje platí:

- Autorem je firma, která model vytvořila (např. OpenAI, Microsoft, Google apod.).
- Datem je rok, kdy byl daný AI model vytvořen.
- Názvem je název modelu (např. ChatGPT, Copilot, Gemini, Grok apod.).

Tyto informace je nutno doplnit i o konkrétní verzi modelu (např. GPT4, GPT4o, GPTo1 apod.), datum, kdy byl daný model umělé inteligence využit, a odkaz na daný nástroj.

Příklad 1

V odborné literatuře neexistuje jednotná definice mediální gramotnosti, její vymezení se liší podle přístupů jednotlivých autorů. Přehledem definic se zabýval například Potter (2022). Pro ilustraci jsme proto požádali systém ChatGPT, aby provedl jejich syntézu. ChatGPT navrhl následující znění:

„Mediální gramotnost je schopnost přístupu k médiím, jejich kritického hodnocení a tvořivého využívání. Zahrnuje dovednosti spojené s analýzou a interpretací mediálních sdělení, rozpoznáváním jejich účelů, strategií a vlivů na jednotlivce i společnost. Zároveň podporuje aktivní a etickou účast na mediálním prostředí, schopnost vědomě volit mediální obsah a tvořit vlastní mediální sdělení.“ (OpenAI, 2025)

Příklad 2

Při testování limitů umělé inteligence jsme požádali ChatGPT, aby zodpověděl následující otázku: *„Urči, které slovo je podmětem ve větě: Dnes venku hustě prší.“* ChatGPT odpověděl následujícím způsobem:

Ve větě „Dnes venku hustě prší.“ není vyjádřený podmět. Sloveso „prší“ je neosobní sloveso a označuje děj, který se děje „sám od sebe“ (bez konkrétního původce). Takové věty se nazývají jednočlenné věty. Podmět zde tedy není vyjádřen ani neexistuje – nelze ho dosadit (kdo/co prší? – žádná odpověď nedává smysl). Správně tedy: věta nemá podmět. (OpenAI, 2025)

V případě, že byla AI využita **výhradně ke stylistickým či formálním úpravám textu** (ke kontrole pravopisu a gramatiky), není nutné její využití detailně citovat. V takovém případě postačuje obecná deklarace uvedená v prohlášení na začátku kvalifikační práce.

Jak odkazovat využití AI v seznamu literatury

OpenAI. (2025). *ChatGPT [Large language model].* https://chat.openai.com/

OpenAI. (2025). *ChatGPT (accessed May 14, 2025) [Large language model].* https://chat.openai.com/

OpenAI. (2025). *ChatGPT (GPT-4o, used May 14, 2025) [Large language model].* https://chat.openai.com/

Na zpracování se podíleli:

Kamil Kopecký, Dominik Voráč,
vedení PdF UP v Olomouci

V Olomouci dne 29. 10. 2025